Suunnittelujaosto 14.1.2020

Palokatujen nimiehdotukset

1. Höyrymyllynkuja / Ångkvarnsgränden

Teollisuusneuvos A.A. Levón (1820 Raahe-1875 Vaasa) siirsi 1852 tapahtuneen Vaasan palon jälkeen Alkulassa alkaneen höyrymyllytoiminnan uuden Vaasan sataman läheisyyteen. Levonin kuoleman jälkeen perustettiin Wasa Ångkvarns Aktiebolag 1876. Höyrymyllyn, puuvillan, sokerin ja muiden teollisuuslaitosten avulla Vaasa kehittyi 1800-luvun lopulla Suomen neljänneksi tärkeimmäksi teollisuuskaupungiksi Helsingin, Tamperen ja Turun jälkeen. 1900-luvun alkupuolella Höyrymylly kuului Suomen tärkeimpiin elintarviketeollisuuslaitoksiin. Höyrymylly toimi vuoteen 1983.

Vuonna 2003 höyrymyllyn tiilirakennuksiin muutti Åbo Akademi Vaasan yksikkö. Alueen uudeksi nimeksi tuli Academill. Koulukadun puolella sijaitseville, entisille Vaasan Höyrymyllyn tonteille valmistui asuinkerrostaloja 2000-luvun alussa.

2. Tuomarinkuja / Domargränden

Vaasaan perustettiin 1776 Kuninkaallinen Vaasan hovioikeus. Uuden Vaasan rantapuistoon valmistui 1862 Valtion virastotalo, johon sijoitettiin hovioikeus ja lääninhallitus. Kuninkaallisesta hovioikeudesta tuli Keisarillinen Vaasan hovioikeus 1808 ja vuodesta 1917 lähtien nimi on ollut Vaasan hovioikeus. Vuonna 1962 perustettu vesiylioikeus síjoitettiin Vaasan hovioikeuden yhteyteen, vuodesta 1989 lähtien se on ollut itsenäinen ylioikeus. Vaasan hovioikeudessa on ollut sen perustamisesta lähtien 33 presidenttiä. Suomessa ensimmäinen nainen hovioikeuden presidenttinä oli Ritva Hyöky (1919 Kajaani-1999 Vaasa) vuosina 1975-1989.

3. Taiteilijankuja / Konstnärsgränden

Taidemuseo, Tikanojan taidekoti toimii Hovioikeudenpuistikko 4:ssä. Kauppias, tehtaanomistaja, taiteentukija Frithjof Tikanoja (1887 Kälviä-1964 Vaasa) lahjoitti kotinsa ja merkittävän taidekokoelmansa Vaasan kaupungille vuonna 1951. Kodista tuli taidemuseo. Frithjof Tikanoja oli kulttuuripersoona, joka rakasti kuvataiteen lisäksi kirjallisuutta, musiikkia ja lauloi kuorossa. Hän tuki erityisesti suomenkielisiä kulttuuri- ja sivistyshankkeita, mm. hän oli mukana perustamassa Vaasan taideyhdistystä vuonna 1917. Taiteen kerääminen alkoi, kun hän meni naimisiin Roosa Myntin kanssa ja muutti Hovioikeudenpuistikko 4:ään vuonna 1918. Roosan sisko Lyyli ja veli Eetu olivat taidemaalareita. Frithjof Tikanoja keräsi kotiinsa taidetta vanhoista mestareista modernisteihin ja halusi tarjota taide-elämyksiä muillekin.

Taidemaalari Nandor Mikolan (1911 Budapest-2006 Vaasa) koti oli Rantakatu 11A:ssa. Hän muutti Suomeen 1935 ja asui Vaasassa 1938-1947 ja vuodesta 1961 eteenpäin. Hän teki elämäntyönsä akvarellistina, aiheina olivat asetelmat, maisemat ja luonnon yksityiskohdat. Hän opetti ja teki vesivärimaalausta tunnetuksi. Hän oli perustamassa Suomen akvarellitaiteen yhdistystä. Nandor Mikolan akvarellimuseo oli tullihuoneessa 1995-2004. Nandor Mikola sai professorin arvon 1979.

4. Maanmittarinkuja / Lantmätargränden

Vaasan läänin maanmittauskonttori sai oman talon rantapuistoon 1912. Vuosikymmenten aikana maanmittaustoiminnan painopisteet muuttuivat. Vaasan läänin maanmittauskonttori lopetti toimintansa 1991. Sen korvasi Palosaaren virastotaloon perustettu Vaasan maanmittaustoimisto. Maanmittauskonttorin rakennus on myyty yksityiselle yritykselle, ja siinä on liiketiloja.

Ennen maanmittauskonttorin rakentamista maanmittausasioita oli hoidettu lääninhallituksen yhteydessä, Valtion virastotalossa, jossa myös Vaasan hovioikeus toimi.

5. Vanginvartijankuja / Fångvaktargränden

Korsholman linnassa oli pidetty vankeja jo 1600-luvulla. Autonomian ajalla (1808-1917) perustettiin useita erilaisia vankiloita eri puolelle maata. Vaasan läänin vankila rakennettiin uuden Vaasan laidalle rantapuistoon vankityövoimalla 1861-63, kirkko ja hallintosiipi sekä 4. kerros valmistuivat 1890, urheiluhalli ja avo-osasto valmistuivat 2001. Vankeinhoidon tavoitteet ovat olleet vankien sosiaalisen ja ammatillisen kuntouttaminen ja itsetunnon vahvistaminen jo 1800-luvulta lähtien. Nyt vankilan nimi on Vaasan vankila, joka kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Vankilassa on 58 paikkaa miehille ja naisille sekä 12 paikkainen avo-osasto miehille. Henkilökuntaa on noin 60, josta noin 40 on vanginvartijoita.

Rantakatu 18:n tontille valmistui 1961 asuinkerrostalo Vaasan vankilan henkilökuntaa varten. Tällä valtion omistamalla tontilla on ollut virka-asuntoja jo 1890-luvulta lähtien. Vuonna 2010 valtio myi kiinteistön yksityiselle yritykselle.

6. Lastentarhankuja / Barnträdgårdsgränden

Svenska folkbarnträdgårdsföreningen aloitti toimintansa syyskuussa 1898 ja perusti Svenska folkbarnträdgårdenin. Lastentarha aloitti kolmen huoneen ja keittiön vuokrahuoneistossa Kauppapuistikko 42:ssa, lapsia oli 49. Lapset tulivat köyhistä kodeista, aliravitsemus ja tartuntataudit heikensivät monen lapsen terveyttä. Lastentarha sai suuremmat tilat osoitteesta Koulukatu 56 ja 58, todennäköisesti 1920-luvun lopulla. Lastentarha siirtyi kaupungin omistukseen 1930. Vuonna 1952 sen nimeksi tuli Gustavsborgs barnträdgård. Kun lasten päivähoitolaki tuli voimaan 1973, sen nimeksi tuli Gustavsborgs daghem. Toiminta jatkuu Koulukatu 56:ssä ja 58:ssa, kahdessa puutalossa.

Suomenkielisellä lasten päivähoidolla on samantyyppinen historia. Se aloitti toimintansa Vaasan kansanopistoyhdistyksen aloitteesta 1899. Se toimi useissa eri vuokrahuoneistoissa, kunnes se pääsi 1960 nykyiseen toimipaikkaansa, Lastenkodinkatu 8:aan.

Rantakadun puolella Rantakatu 23-24:ssä toimii 1980-luvulla rakennettu Rantapääskyn kaksikielinen, yksityinen päiväkoti.

7. Makkaramestarinkuja / Korvmästargränden

Ensimmäisenä makkaranvalmistuksen Vaasassa aloitti 1874 Johan Klinkmann, joka oli muuttanut Vaasaan Mecklenburgin alueelta. Hänen poikansa Hugo Klinkmann jatkoi isänsä työtä makkaramestarina. Hugo Klinkmann rakennutti Rantakatu 29:ään pitkän ulkorakennuksen, asuinrakennuksen ja sisäpihalle makkaratehtaan 1890-luvulla. Tuotteita myytiin kauppatorilla ja kauppahallissa ja Palosaarella. Yritys saavutti nopeasti johtavan markkina-aseman Pohjanmaalla. Tontille rakennettiin 1925 kivitalo, jossa oli autotalli ja kellari sekä asunnot yläkerrassa. Lapset tulivat tehtaan osakkaiksi 1934. Kaksi seuraavaa sukupolvea jatkoi makkaran valmistusta. Toiminta päättyi 1979, koska suuret lihanjalostusyritykset valtasivat markkinoita. Tontille on rakennettu asuinkerrostalo.

8. Soittokunnankuja / Musikkårsgränden

Autonomian aikana sotaväkeä ja sen mukana sotilassoittokuntia lakkautettiin ja perustettiin poliittisten tilanteiden mukaan. Vuonna 1817 perustettuun Vaasan Pataljoonaan liitettiin soittajia Ruotsin mallin mukaan. Soittokunta toimi runsaat kymmenen vuotta. Vuosina 1854-1867 ruotujakoiseen Vaasan tarkk'ampujapataljoonaan kuului singnalisteista koostuva soittokunta. Se järjesti mm. konsertteja ja ilotulitusta uudessa Hietasaaren puistossa. Vuosina 1878-1902 asevevollisuuteen perustuvan Vaasan tarkk'ampujapataljoonan yhteydessä toimi 21-miehinen soittokunta. Vuonna 1953 perustettiin Vaasan Varuskuntasoittokunta lakkautetun Santahaminan sotilassoittokunnan tilalle. Nimi muuttui Pohjanmaan Sotilassoittokunnaksi

1990. Soittokunnan käytössä oli kasarmin entinen leipomo vuodesta 1990 lähtien. Esiintymisiä oli varuskuntaan liittyvistä tapahtumista viihdekonsertteihin. Soittokunta jatkoi 1998 tapahtuneen varuskunnan lopettamisen jälkeen vuoteen 2013 saakka.

9. Palokunnankuja / Brandkårsgränden

Vasa Frivilliga Brandkår rf:n / Vaasan Vapaaehtoinen Palokunta ry:n entinen toimitalo on edelleen Kirkkopuistikko 34:ssä. Vapaapalokunta perustettiin yleisessä kokouksessa 1868. Siihen saakka tulipalojen sammuttaminen oli ollut yleinen velvollisuus. Vapaapalokunta rakensi 1885-87 oman talon kaupungin lahjoittamalle tontille, Kirkkopuistikko 34:ään. Talossa järjestettiin jäsenille illanviettoja ja kerhoiltoja. Talossa oli kirjasto. Vapaapalokunnalla oli torvisoittokunta, kuoro ja näytelmäpiiri. Kun ammattipalokunta perustettiin 1909, vapaapalokunnan merkitys väheni ja jäsenmäärä laski. Toimitalo luovutettiin kaupungille 1919, mutta se jäi palokunnan käyttöön. Talo toimi Vaasan Näyttämön teatteritilana 1946-1958 ja nuorisotilana 1960-luvulta 2000-luvulle, jonka jälkeen talossa on ollut erilaista kulttuuritoimintaa.

Palokunta-aate on sopeutunut yhteiskunnan muuttuviin tilanteisiin ja toiminta jatkuu. Vaasan Vapaaehtoinen Palokunta ry / Vasa Frivilliga Brandkår rf on yksi Vaasan vanhimmista toiminnassa olevista yhdistyksistä.

10. Lyseonkuja / Lyceigränden

Vuoden 1872 koulujärjestyksen tarkoitus oli taata kaikille nuorille mahdollisuus opilliseen sivistykseen kansakoulusta yliopistoon. Suomenkielisten oppikoulujen perustamista oli alettu ajaa eri puolella maata. Ensimmäinen aloitti toimintansa Jyväskylässä 1858. Vaasaan, vahvasti ruotsinkieliseen 6000 asukkaan kaupunkiin, perustettiin 1880 Vaasan suomalainen poikalyseo, joka oli Etelä-Pohjanmaan ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu. Lyseon ensimmäiset 31 oppilasta tulivat 15 eri kunnasta. Silloin Vaasassa oli 6263 asukasta. Koulu aloitti Kirkkopuistikko 27:ssä, toimi myös Koulukatu 20:ssa ja Kauppapuistikko 9:ssä. Oma koulurakennus valmistui 1898 Vaasanpuistikko 8:aan. Vuonna 1973 poikalyseo muuttui yhteislyseoksi pojille ja tytöille. Koulun nimi on ollut vuosikymmenet Vaasan lyseo tai Vaasan lyseon lukio. Poikkeuksena on kaksi lukuvuotta 1973-75, jolloin koulun nimi oli Vaasanpuistikon yhteislyseo. Nyt sen nimi on Vaasan lyseon lukio.

Vaasanpuistikon pohjoispuolella ja kaupungin pääkirkon länsipuolella oleva lyhyt katu on nimetty Lyseonkaduksi / Lyceigatan. Nimi viittaa kadun vieressä sijaitsevaan Vasa svenska Lyceumiin. Nimeämällä Vaasan Lyseon vieressä sijaitseva palokatu Lyseonkujaksi / Lyceigränden myös Vaasan suomenkielinen lyseo saa nimensä katukylttiin. Lähes samanlaiset kadunnimet Lyseonkatu ja Lyseonkuja, voidaan hyväksyä, koska ne sijaitsevat lähekkäin, eikä niitä käytetä osoitteina.

11. Toimittajankuja / Redaktörsgränden

Vasabladet on Pohjanmaan aluelehti, Suomen toiseksi suurin ruotsinkielinen sanomalehti Huvudstabladetin jälkeen. Vasabladet on perustettu 1856, ja se on Suomen toiseksi vanhin edelleen ilmestyvä sanomalehti.

Vasabladet painettiin F.W. Unggrenin kirjapainossa Kirkkopuistikko 18:ssa vuoteen 1931, jolloin Vasabladet ja F.W. Unggrenin kirjapaino siirtyivät uuteen kivitaloon, Hietasaarenkatu 6:een. Sanomalehdestä ja kirjapainosta muodostettiin Ab Vasabladet 1941. Vasabladetin uusi painotalo valmistui Vaskiluotoon 1988. Vasabladet ja sen painotalo siirtyivät HSS Media Ab:n omistukseen 1997. Painotalo myytiin Ilkka-/konsernin I-Print Oy:lle 1999. Vasabladetin toimitus on siirtynyt Hietasaarenkatu 6:stä Hietasaarenkatu 20:een.

12. Kellarimestarinkuja / Källarmästargränden

Porvarien suosima huvittelupaikka, ravintoloitsija C. F. Kjellmanin hotelli, osoitteessa Kirkkopuistikko 16 oli mennyt konkurssiin 2.7.1868. Elettiin nälkävuosien 1866-68 aikaa. Hannoverista kotoisin oleva Friedrich Ernst osti hotellin ja siirtyi Oulusta Vaasaan. Hotelli nimeksi tuli Ernsts Hotel, myöhemmin Hotell Ernst. Sen ravintola tarjosi kaikkea majataloon kuuluvaa. Hotellista muodostui suosittu oleskelupaikka vuosisadan vaihteen porvareille, herraklubeille, kauppamatkustajille ja teatteriseurueille. Friedrich Ernstin kuolemaan asti aviopari piti ravintolaa. Vuodesta 1908 Ernstin poika Aleksanteri hoiti ravintolaa kolme vuotta. Kun Wasa teater 1919 perustettiin, sen teatterisali sijoitettiin tilapäisesti hotellirakennuksen yläkertaan ja ravintola siirrettiin alakertaan. Rakennus paloi 1953, mutta jo kahden vuoden kuluttua samallle paikalle valmistui Wasa Teaterin oma teatteritalo, johon kuului myös ravintola. Ernst-nimi on säilynyt ravintolan nimessä, nyt nimi on Bock's Ernst Salonger.

Friedrich (Fritz) Ernstistä, joka toimi hotellin omistajana ja ravintoloitsijana, käytettiin kellarimestari-nimikettä. Kellarimestari oli 1800-luvulta 1950-luvulle tavallisin nimitys sille, joka ylläpiti ja johti ravintolaa.

13. Aktivistinkuja/ Aktivistgränden

Koulukatu 7:ssä asui hovioikeudenneuvos Alma Skog, syntyään Strömmer (1846 Runsor-1939 Vaasa). Hän teki työtä ruotsinkielisen kultuurin ja isänmaan hyväksi. Hän oli itsenäisyyttä ajava aktivisti ja vastarintajohtaja vuosina 1899-1918. Hän mm. vastusti venäläistämistoimia, salakuljetti materiaalia Ruotsista, oli perustamassa Lotta Svärd-järjestöä.

Hovioikeudenneuvos Harald Boucht (1872 Vaasa-1963 Vaasa), joka asui Rantakatu 9:ssä, oli myös aktivisti, vapaustaistelija ja vastarintajohtaja. Hän oli 1900-luvun alussa mukana venäläistämistä vastustavassa aktivistiliikkeessä ja myöhemmin jääkäriliikkeessä sekä Lapuan liikkeessä.

14. Sähkönkuja / Elektricitetsgränden

Läänin pääkaupunki tarvitsi kaupungin ulkonäön ja turvallisuuden vuoksi valaistuksen. Talikynttilät tai öljylamput kaduilla, toreilla ja satamassa eivät riittäneet. Tarve tehostaa katuvalaistusta synnytti sähkölaitoksen. Elekstriska Aktiebolagetin yhtiöjärjestys hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 13.4.1892. Toimitusjohtajaksi valittiin insinööri J. W. Samberg. Osakkeita merkitsivät yksityiset ja kaupunki. Voimalaitos rakennettiin Palosaaren sillan viereen. Ensimmäiset katulyhdyt syttyivät 25.1.1893. Aluksi sähkölinjat tehtiin keskustaan, 1800-luvun lopulla myös Vöyrinkaupungille, Palosaarelle ja keskustan reuna-alueille. Yhtiön toimitalo valmistui Kirkkopuistikko 4:n tontille 1931. Osakepääomaa korotettiin ja nimeksi otettiin Vaasan Sähkö Oy / Vasa Elektriska Ab 1933. Vuodesta 1975 lähtien sähköyhtiö on ollut kaupungin omistuksessa. Uusi toimitalo valmistui Palosaaren sillan viereen, vanhan voimalaitosalueen merenpuoleiseen osaan 2014. Vanha toimitalokiinteistö myytiin yksityiselle yrittäjälle, ja toimitalo ja muut tontilla olleet rakennukset on muutettu asunto- ja liiketiloiksi.

15. Puhelimenkuja / Telefongränden

Ab Wasa Telefonförening / Oy Waasan Telefooniyhdistys sai Keisalliselta senaatilta toimiluvan 17.10.1882 Turun, Tampereen, Helsinkin ja Viipurin jälkeen. Toimitusjohtajaksi tuli insinööri J. W. Samberg. Ensimmäinen keskus, jossa oli 50 linjaa, sijoitettiin Vaasanpuistikko 11:n ullakolle. Puhelinyhdistyksen oma keskusrakennus valmistui 1899 Museokatu 11:een (ent. Laivakatu 7). Vuonna 1935 otettiin käyttöön automaattinen 2000 numeron keskus, joka palveli Vaasan kaupunkialuetta, muihin puheluihin tarvittiin edelleen puhelinvälittäjiä. 1940- ja 1950-lukujen vaihteessa puhelintekniikka kehittyi nopeasti, pieniä puhelinyhtiöitä alkoi liittyä suurempiin. 1960-luvun alkuun mennessä suurin osa Vaasan seudun noin 20 puhelinyrityksestä liittyi Vaasan Puhelinyhdistykseen, ja nimeksi tuli Vaasan Puhelin Oy / Vasa Telefon Ab. Kun Vaasan Puhelin ja Etelä-Pohjanmaan Puhelin yhdistyivät 1989, nimeksi tuli Vaasan Läänin Puhelin Oy / Vasa läns Telefon Ab. Nimi muutettiin Anvia Oyj:ksi 2008. Elisa Oyj osti Anvian televiestintäliiketoiminnot kesällä 2016 ja Anvian

jäljelle jäävistä tytäryhtiöistä muodostettiin Viria Oy Ab tammikuussa 2017. Museokatu 11:ssä sijaitsevan Puhelinyhdistyksen keskusrakennuksen tontin muuttamista asuntokäyttöön suunnitellaan.

16. Opettajankuja / Lärargränden

Opetus ja opettajat liittyvät Kirkkopuistikko 11:een, 13:een ja 15:een. Vasa Övningsskolan vuosikurssit 1-9 toimivat Kirkkopuistikko 11:ssä ja 13:ssa. (Vasa Övningsskola gymnasium toimii Koulukatu 31:ssä.) Vasa övningsskola on muodostettu 1974 yhdistämällä Vasa flickskola ja Vasa lyceum. Se vastaa yhdessä Åbo Akademin kasvatustiede ja hyvinvointi -tiedekunnan kanssa ruotsinkielisestä opettajakoulutuksesta Suomessa. Vasa Övningsskolan opettajat ohjaavat opettajiksi opiskelevien harjoittelua.

Kirkkopuistikon ja Hietasaarenkadun kulmassa, Kirkkopuistikko 15:n tontilla on toiminut Vasa arbetarinstitut Arbis vuodesta 1975 lähtien. Tätä ennen, vuosina 1907-1975 tontilla toimi yksityinen Vasa svenska samskola. Tontilla on edelleen 1862 rakennettu kaksikerroksinen tiilitalo, Kurtenin talo.

17. Pankkiirinkuja / Bankirgränden

Teollisuusmies ja poliitikko Joachim Kurtén kuului Wasa Aktie Bankin / Waasan Osake Pankin perustajiin ja oli sen ensimmäinen toimitusjohtaja kaksikymmentä vuotta. Tätä ennen hän oli toiminut vuodesta 1862 Föreningsbankenin Vaasan sivukonttorin toimitusjohtajana. Waasan Osake Pankki aloitti 1879 toimintansa Kurténin kotitalossa Kirkkopuistikko 15:ssä. Helsinkiin, Eteläesplanadi 12:een valmistui pankkia varten liike- ja asuinkerrostalo 1899. Vaasassa pankkia varten valmistui Hovioikeudenpuistikko 11:een liike- ja asuinkerrostalo 1904. Pankilla oli 23 sivukonttoria eri puolilla maata, esim. Oulussa, Porissa ja Porvoossa. Pankki rahoitti erityisesti pohjalaisia viljakauppiaita. Pankkiuran lisäksi Joachim Kurtén nousi merkittäväksi poliittiseksi vaikuttajaksi porvarissäädyn edustajana valtiopäivillä ja Vaasan kaupungin luottamustehtävissä. Vuonna 1920 Vaasan Osake Pankki yhdistyi helsinkiläisen Landtmannabankenin ja Turun Osakepankin kanssa Suomen Liittopankiksi, joka fuusioitui Helsingin Osakepankkiin, jonka Yhdyspankki osti. Joachim Kurtén sai kauppaneuvoksen arvon 42-vuotiaana.

18. Vesitorninkuja / Vattentornsgränden

Kaupunki tarvitsi vesijohdot ja viemärit kaupunkilasten yleisen terveydentilan vuoksi. Talousvesi oli haettu kaupungin yleisistä kaivoista, joiden vesi saattoi olla saastunutta. Vaasan vesihuolto alkoi vesitornista, vesijohdoista ja vesiposteista. Vesitorni, jonka korkeus on 58 m ja vesitilavuus on 525 m^3, valmistui keskustan harjanteelle, tämän palokadun viereen 1915. Se on vanhin käytössä olevista vesitorneista Suomessa. Vesitornia käytetään vedenjakelujärjestelmän ohjauksessa ja paineen tasaajana. Vesitorni toimii myös maamerkkinä.

19. Vahtimestarinkuja/ Vaktmästargränden

Koulujen henkilökuntaan on perinteisesti kuulunut vahtimestari. Kirkkopuistikon ja Rauhankadun kulmassa sijaitsevan, 1923 perustetun yksityisen, pojille ja tytöille tarkoitetun Vaasan yhteiskoulun uudessa osassa on ollut vahtimestarin asunto. Koulu siirtyi kaupungin omistukseen 1970. Nyt koulun nimi on Merenkurkunkoulu, jossa toimii luokat 7-9. Kun Vaasan yhteiskoulu perustettiin Vaasassa oli noin 22000 asukasta.

20. Kivipainonkuja / Stentryckerigränden

Raastuvankatu 54:ssa on toiminut Vasa Stentryckeri Ab:n / Oy Vaasan Kivipaino. Sen perustivat G.A. Grön ja J. E. Bäck 1923. Yritys siirtyi 1920-luvun ja 1930-luvun vaihteessa Raastuvankatu 54:n tontille, johon oli rakennettu kaksi puutaloa. Kivipaino toimi kadun vieressä olevassa rakennuksessa. Se teki taiteellisia sekä kaikenlaisia liikealaan kuuluvia kirja- ja kivipainotöitä. Kivipaino muutettiin offset-painoksi 1950-luvun alussa.

Tontti rakennuksineen myytiin 2009. Nyt tontin puutalot ovat asuinkäytössä lukuun ottamatta kadun puoleisen rakennuksen kellarissa olevaa liiketilaa.

21. Talonrakentajankuja / Husbyggargränden

Palokadun nimi, Tiilitehtaankuja / Tegelbruksgränd, on hyväksytty asemakaavassa 1970.

Palokadun päässä on viisi 7-kerroksista asuinkerrostaloa (Fastighets Ab Sandviksbacken Kiinteistö Oy). Sen rakensi Rakennusliike K.E.Nyman Oy / Byggnadsfirma K.E.Nyman Ab 1960-luvun alussa. Arvioimme, että rakennusliikkeen rakennustuotanto on ollut merkittävää, ja on perusteltua muuttaa palokadun nimi rakentamiseen liittyväksi nimeksi.

Vuonna 1949 aloittanut Rakennusliike K.E.Nyman oli elementtirakentamisen uranuurtaja. Sen perustajan, Karl Erling Nymanin (1921 Mustasaari-1974 Romania) tavoitteena oli rakentaa kohtuuhintaisesti ja parantaa asumisen laatua. Valtaosa tuotannosta oli valtion lainoittamia ns. ARAVA-taloja. Tämä keskisuuri rakennusliike rakensi asuntoja Uudeltamaalta Lappiin. Oma betonielementtitehdas oli Vaasan Liisanlehdossa, Tammisaaressa, Loviisassa ja Kemissä. Rakennusliike K.E.Nyman meni konkurssiin 1990-luvun laman aikana.

22. Vesitehtaankuja, Vattenfabriksgränden

Osuuskunta-aate tuli Suomeen Englannista 1800-luvun loppupuolella. Sortovuosien aikana vähävaraiset ihmiset saivat itselleen apua yhdistymällä. Suomen osuuskuntalaki säädettiin 1901. Alettiin perustaa kuluttajien osuusliikkeitä. Vaasan Työväen Osuusliike / Arbetarnas andelsaffär perustettiin 1907 Vaasan kantakaupunkiin, päämyymälä sijoitettiin Pitkäkatu 46:een. Sivumyymälöitä oli keskustassa, Palosaarella ja Vöyrinkaupungissa sekä Laihialla, Jurvassa, Tervajoella ja Ylistarossa. Kauppapuistikko 40:n tontilla oli sekatavaramyymälä ja vesitehdas. Vesitehdas oli osuusliikkeen käyttämä nimi virvoitusjuomatehtaasta. Vesitehdas oli toiminnassa 1920-luvun alusta 1950-luvun lopulle. Tontille rakennettiin asuinkerrostalo ja siihen liittyvät liiketilat 1960-luvulla.

23. Valokuvaajankuja / Fotografsgränden

Valokuvaaja Julia Widgren (1842-1917) on ensimmäisiä Vaasassa syntyneitä valokuvaajia ja Suomen ensimmäisiä naisvalokuvaajia. Hän avasi 1866 valokuvausateljeen pelttari Widgrenin talossa Kauppapuistikko 26:ssa, ja palasi 1877 takaisin samalle paikalle, jossa toimi vuoteen 1904 saakka. Hän kuvasi muotokuvia mm. Antti Isotalosta ja Antti Rannanjärvestä. Hän kuvasi usein ulkona kesällä ja talvella, mm. Vaasa-näkymät ovat historiallisesti merkittäviä kuvia. Hän teki opintomatkoja ulkomaille ja järjesti kursseja valokuvaajille. Valokuvaajaura kesti lähes 40 vuotta.

24. Kansakoulunkuja / Folkskolegränden

Kansakouluasetuksen (1866) mukaan kaikilla kansalaisilla tuli olla oikeus päästä kansakouluun, ja se velvoitti kaupunkeja perustamaan kansakouluja. Vaasan ensimmäinen ruotsinkielinen kansakoulu, Vasa stads svenskspråkiga folkskola aloitti 1869 kivikoulussa Kauppapuistikko 22:ssa. Vaasan ensimmäinen suomenkielinen kansakoulu aloitti 1877 väliaikaisesti. Lukuvuonna 1878-1879 ruotsinkielisessä kansakoulussa oli 405 oppilasta ja suomenkielisessä kansakoulussa 36 oppilasta. Osa oppilaista asui Vaasan ulkopuolella. Tuohon aikaan Vaasassa oli noin 6000 asukasta.

Vaasan kaupunki rakensi 1891 Raastuvankatu 31:een uuden kansakoulun, joka oli aluksi yhteiskäytössä, mutta vähitellen kokonaan suomenkielisten käytössä. Ruotsinkieliset saivat 1913 uuden oman kansakoulun Kauppapuistikko 22:een. Molemmat koulurakennukset ovat edelleen opetuskäytössä.

25. Wasaborginkuja / Wasaborgsgränden

Palokadun nimi, Wasaborginkuja / Wasaborgsgränden, on päätetty suunnittelujaostossa.

Kiinteistö Oy Wasaborgin / Fastighetsaktiebolaget Wasaborgin talo on Raastuvankatu 21:ssä. Se edustaa 1900-luvun alussa voimaan tulleen uuden rakennusjärjestyksen sallimaa suurimittakaavaista rakentamista. Talo valmistui 1912. Talon rakennuttaja oli liikemies Hugo Sjöblom (1962-1912).

26. Hartmaninkuja / Hartmansgränden

Palokadun nimi, Hartmaninkuja / Hartmansgränden, on päätetty asemakaavassa.

Carl Johan Hartman (1838 Vähäkyrö-1917 Vaasa) perusti 1862 siirtomaatavarakaupan Vaasaan torin viereen Hovioikeudenpuistikko 15:een. Yrityksestä kehittyi rauta-alan erikoisliike, joka kuului 1910-luvun alussa Pohjanmaan ja koko maan suurimpiin. Edelleen perheyhtiö Oy C.J.Hartman Ab:n päätoimiala on rautakauppa ja liiketalo on torin vieressä.

27. Kirjastonkuja / Biblioteksgränden

Palokadun nimi, Kirjastonkuja / Biblioteksgränden, on päätetty asemakaavassa.

Vaasan hovioikeuden henkilöt perustivat 1794 Läse-Biblioteketin (Luku-kirjasto) omaksi huviksi ja ajankuluksi. Uuteen Vaasaan perustettiin kansankirjasto 1863, ja 1911 se muuttui kaupunginkirjastoksi. Alkuvaiheessa kirjasto toimi useissa eri tiloissa, mm. kirjakauppojen yhteydessä. Kaupunginkirjasto sai oman talon 1936 tämän palokadun päätteeksi.

28. Kenkätehtaankuja / Skofabriksgränden

Palokadun nimi, Kenkätehtaankuja / Skofabriksgränden, on päätetty asemakaavassa.

Vaasan Kenkätehdas Osakeyhtiö perustettiin 1914, perustajina mm. kauppiaat Frithjof Tikanoja ja Emil Havu. Tehdas valmisti naisten, miesten ja lasten kenkiä Kauppapuistikko 5:ssä vuoteen 1962 saakka. Uusi tehdas rakennettiin Laivakatu 13:een, jossa erikoistuttiin miesten kenkiin. Yrityksen nimi muutettiin Top-Man Oy:ksi 1973, ja se fuusioitiin 1984 emoyhtiöön Lassila & Tikanoja Oy:hyn. Yritys lopetettiin 1990 itäviennin päätyttyä.

29. Teräksenkuja / Teräsgränden

Palokadun nimi, Teräksenkuja/ Teräsgränden, on päätetty asemakaavassa.

Rautakauppa Osakeyhtiö Teräs perustettiin 1910, perustajina olivat kansallismieliset piirit. Liiketalo valmistui 1915 Hovioikeudenpuistikko 19:ään. Teräs Oy oli 1960-luvun alussa Suomen suurin rautakauppa. Tilanne muuttui, kun kaupan keskusliikkeet aikoivat muodostaa valtakunnallisia rautakaupparyhmiä. Teräs Oy velkaantui ja se fuusioitiin 1984 Rautakonttori Oy:hyn.

30. Kauppahallinkuja / Saluhallsgränden

Palokadun nimi, Kauppahallinkuja / Saluhallsgränden, on päätetty suunnittelujaostossa.

Kauppahalli Vaasanpuistikko 19:ssä rakennettiin 1902 täydentämään Vaasan kauppatorin tarjontaa. Kauppahallin tarjonta on vuosikymmenten aikana muuttunut. Se on edelleen paikallaan osana torin eteläistä julkisivua.

31. Teatterinkuja / Teatergränden

Kun Suomalainen teatteri Helsingistä vieraili Vaasassa 1876, Vaasa oli pikkukaupunki ja suomenkieliset olivat vain pieni vähemmistö. Seuraavalla kahdella vuosikymmenellä talouselämä ja myös henkisen kulttuuri kehittyivät merkittävästi. Teatteriharrastajat saivat tilat palokunnantalosta, Kirkkopuistikko 34:stä. Vaasan Työväen Teatteri aloitti 1906 Työväentalossa Pitkäkatu 53:ssa, mutta se jouduttiin lopettamaan taloudellisten vaikeuksien vuoksi 1929. Vaasan Näyttämö, Etelä-Pohjanmaan ensimmäinen suomenkielinen ammattiteatteri aloitti 1942. Se toimi Työnväentalossa ja palokunnantalossa. Kun Työväentalo tuli myyntiin 1958, teatterin säätiö osti sen. Teatteri siirtyi kaupungille 1972, ja nimeksi tuli Vaasan kaupunginteatteri.

32. Kauppamatkustajankuja / Handelsresandegränden

Hovioikeudenpuistikon ja Asemakadun (ent. Pitkänlahdenkatu) kulmatontilla, Hovioikeudenpuistikko 20:ssä on toiminut itseoppinut kauppias Tuomas Laurell (Vähäkyrö 1855-Vaasa 1925). Hän muutti Vaasaan 1887 ja perusti voin ja viljan vientiliikkeen sekä siirtomaatavaroiden tuontiliikkeen. Jo nuorena hän oli tehnyt kauppamatkoja Ruotsiin ja tutustunut Venäjän markkinoihin. Hän kävi markkinoimassa suomalaista voita Englannissa. Hän oli 1900-luvun alussa maan suurin voinviejä. Kansalaisten arvostama Tuomas Laurell vaikutti Vaasassa ja Pohjanmaalla lukuisissa luottamustehtävissä. Hän oli valtakunnallisesti merkittävä, monipuolinen liikemies ja sai kauppaneuvoksen arvon 60-vuotispäivänään. Laurellin poika jatkoi kauppaliikettä ja voinvientiä. Yritys meni konkurssiin 1930-luvulla. Voin viennillä vaurastunut Tuomas Laurell rakensi tontilleen Vaasan ensimmäisen 3-kerroksisen liike- ja asuinkerrostalon 1800-luvun ja 1900-luvun vaihteessa. Rakennus, jota on korotettu 1940-luvulla, on edelleen asuin- ja liikekäytössä, tiloissa toimii mm. Hotel Astor.

33. Rosteninkatu / Rostensgatan

Palokadun nimi, Rosteninkatu / Rostensgatan, on päätetty asemakaavassa.

Eino Rostèn (1884 Marianhamina-1955 Vaasa) oli Vaasan kaupunginjohtaja 1933-1953.

34. Veturinmiehenkuja / Lokmannagränden

Rautatie saatiin Vaasaan 1883. Valtion rautatieden Vaasan veturitalli ja konepaja rakennettiin 1882 Pitkänkadun länsipuolelle. Vaasan konepajan yhteydessä toimi Veturimiesten oppilaskoulu 1924-1987. Valtion rautatiet oli merkittävä työllistäjä, kun Vöyrinkaupunkia rakennettiin 1900-luvun alkukymmenten aikana.

Veturimies tarkoittaa veturinkuljettajaa ja veturinlämmittäjää (Nykysuomen sanakirja 1992).

35. Konemestarinkuja / Maskinmästargränden

Konemestari-sana liittyy Pitkänkadun länsipuolella toimineisiin konepajoihin. Valtion rautateiden Vaasan konepaja toimi alueella vuosina 1882-1996. Konepajalla oli Konepajakoulu. Metvikens Verkstad /Onkilahden Konepaja toimi alueella vuosina 1894-1936. Sen konttorirakennus oli Pitkäkatu 13:ssa, jossa se on edelleen. Wärtsilä osti 1936 konkurssiin menneen Metvikens Verkstadin / Onkilahden Konepajan. Wärtsilä osti myös Valtion rautateiden konepajan ja veturitallin alueet 1996. Konepaja ja veturitalli ovat edelleen paikoillaan. Wärtsilä on päättänyt siirtyä pois keskustasta Vaskiluotoon.

36. Veneenskrapaajankuja / Båtskrapargränden

Vaasan keskustan ja Vöyrinkaupungin palokaduilla on ollut tapana säilyttää veneitä talvisin ja kunnostaa niitä keväisin.

37. Osuuskunnankuja / Andelslagsgränden

Vaasassa oli suuri asuntojen tarve 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä. Uusi työläisille tarkoitettu asuinalue, jota alettiin kutsua Vöyrinkaupungiksi, kaavoitettiin keskustan pohjoispuolelle. Läheisyydessä oli

monta merkittävää työnantajaa. Vuokralla asuminen oli tavallista. Osuustoimintamuotoinen asuminen alkoi kiinnostaa 1900-luvun alussa. Asunto-osuuskuntia perustivat eniten rautatieläiset ja rautateiden konepajan työntekijät. Vöyrinkaupungin ensimmäinen asunto-osuuskunta oli Pitkänlahdenkatu 7:ään ja 9:ään 1906 perustettu kahdeksan asuntoa käsittävä Bostadsandelslaget Framtid / Asunto-osuuskunta Framtid. Pitkänlahdenkadun toiselle puolelle, Pitkänlahdenkatu 4:ään ja 6:een perustettiin 1911-1912 kahdeksantoista asuntoa käsittävä Työväen Asunto-osuuskunta Omakoti, joka on esimerkki säästäen ja sovussa rakennetusta ja hoidetusta asunto-osuuskunnasta. Molemmat asunto-osuuskunnat toimivat edelleen. Vaasaan perustettiin noin 40 asunto-osuuskuntaa 1890-luvulta 1930-luvulla. Osa niistä on myöhemmin yhtiöitetty.

38. Kuorolaulunkuja / Körsångsgränden

Wasa Sångargille rf omistaa entisen Pohjola Brännerin polttomestarin talon Vöyrinkatu 12:ssa. Talo toimii juhla- ja musiikkitilana. Wasa Sångargille rf perustettiin 1930 kvartettilaulusta kiinnostuneille henkilöille Kokkolan mieskuoron innoittamana. Nyt Wasa Sångargille kuuluu maamme suurimpiin ja vaikuttavimpiin mieskuoroihin. Kuorolla on mm. joka vuosi joulukonsertti, vappulaulu ja itsenäisyyspäivän esiintyminen Vaasassa. Kuoro tekee yhteistyötä paikallisten ja ulkomaisten kuorojen ja musiikkiyhdistysten kanssa.

39. Koululaisenkuja / Elevgränden

Vöyrinkaupungilla vierekkäisillä tonteilla, osoitteissa Vuorikatu 5 ja 7 on toiminut ruotsinkielinen ja suomenkielinen kansakoulu. Metvikens folkskola toimi 1869-1975. Onkilahden kansakoulu aloitti 1909. Tuo oli aikaa, jolloin Vöyrinkaupungin asukasmäärä kasvoi nopeasti, ja Vaasassa oli lähes 19000 asukasta. Koulurakennukset ovat edelleen paikallaan. Nyt yhdistetyllä koulutontilla toimivat Onkilahden yhtenäiskoulun luokat 1-6. Onkilahden yhtenäiskouluun kuuluvat Onkilahden koulu ja Vöyrinkaupungin koulu. Onkilahden yhtenäiskoulussa toimivat 1978 perustetut Vaasan kaupungin musiikkiluokat.

40. Suojeluskunnankuja / Skyddskårsgränden

Vaasan suomenkielinen suojeluskunnan järjestötalo Valkolinna rakennettiin 1939-1942 Pitkänlahdenkatu 35:een. Valkolinnan kiinteistö myytiin 1946 Osuustukkukaupalle (OTK), jonka lihanjalostamo toimi kiinteistössä 1950-1968. Tämän jälkeen Rakennusliike A. Hakoranta osti kiinteistön, ja käytti sitä varastona. Kiinteistön rakennukset on purettu, ja kiinteistö on muutettu asuntokäyttöön.

Suojeluskuntia alettiin perustaa sekasorron aikana syksyllä 1917 vapaaehtoisiksi puolustusjärjestöiksi puolustamaan isänmaata ja laillista yhteiskuntajärjestystä. Niihin kuului 1920- ja 1930-luvuilla 100000 jäsentä. Vahvimmiksi alueiksi nousivat Vaasan, Etelä-Pohjanmaan ja Viipurin suojeluskuntapiirit. Suojeluskunnat lakkautettiin 1944 Neuvostoliiton kanssa tehdyn välirauhasopimuksen ehtojen perusteella. Samoin lakkautettiin Suojeluskunta-järjestön kanssa yhteistyössä toiminut Lotta Svärd-järjestö.

41. Kirjailijankuja / Författargränden

Ilkka-sanomalehden toimitus ja kirjapaino toimi Vaasanpuistikko 26:ssa ja 28:ssa vuodesta 1906 vuoteen 1962, jolloin se muutti Seinäjoelle. Vaasanpuistikko 26:ssa, kadunvarressa on edelleen entinen toimitus- ja konttorirakennus, joka on muutettu asunnoiksi. Ilkka-lehden kaksi ensimmäistä päätoimittajaa, Santeri Alkio ja Artturi Leinonen, olivat myös merkittäviä kirjailijoita.

Santeri Alkio, alkuaan Aleksander Filander (1862 Laihia-1930 Laihia) oli itseoppinut lehtimies, yhteiskunnallinen osallistuja ja kirjailija. Hän halusi kirjoillaan herättää sen ajan nuoret. Pääteos on Puukkojunkkarit. Hän johti nuorisoseuraliikettä, oli mukana raittiusliikkeessä, oli maaseutupuolueen Maalaisliiton pääideologi ja eduskunnassa 1910-luvulla. Hän oli Ilkka-lehden päätoimittaja 1906-1930.

Artturi Leinonen (1888 Ylihärmä-1963 Vaasa) oli kansakoulun opettaja. Hän teki näytelmissään ja romaaneissaan tunnetuksi eteläpohjalaisen maaseutuväestön elämää, erityisesti sen uskonnollisia, yhteiskunnallisia ja moraalisia ongelmia. Hän oli nuorisoseuraliikkeen johtavia voimia, oli mukana Vaasan suomalaisen teatterin syntyvaiheissa, oli eduskunnassa Maalaisliiton edustajana 1930-1940-luvulla. Hän oli Santeri Alkion jälkeen Ilkka-lehden päätoimittaja 1930-1957. Artturi Leinonen sai professorin arvon 1958.